

УДК: 636.1:658.382.3

**СИСТЕМА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ТРЕНІНГУ МОЛОДНЯКУ КОНЕЙ
У СПЕЦІАЛІЗОВАНОМУ ГОСПОДАРСТВІ**
SAFETY SYSTEM DURING TRAINING OF YOUNG HORSES
IN A SPECIALIZED FARM

Андрій Казимирський, Вячеслав Курепін
Миколаївський національний аграрний університет
Миколаїв, Україна

Характеристика умов праці у філії «Південний племконецентр» формується під впливом специфіки конярства, зокрема процесів утримання та тренінгу молодняку коней. Процесів утримання та тренінгу молодняку поєднують використання спеціалізованого обладнання та фізичну працю, роботу з тваринами у виробничому середовищі підприємства включаючи: стайні, манежі, відкриті тренувальні майданчики та допоміжні приміщення. В приміщеннях здійснюються комплекс робіт, пов'язаний із доглядом за кіньми, їх підготовкою та обслуговуванням інфраструктури. Процесів утримання та тренінгу молодняку вимагає від працівників високого рівня професійної підготовки, фізичної витривалості та дотримання правил безпеки.

Процес утримання та тренінгу характеризується значним фізичним навантаженням, тому що більшість операцій, пов'язаних із доглядом за кіньми, прибиранням приміщень, підготовкою кормів та безпосереднім тренінгом, виконуються вручну або за допомогою простих механізмів. Робота з молодняком коней має підвищений рівень ризику через непередбачуваність поведінки тварин, що потребує особливої обережності та дотримання встановлених правил поведіння.

Фактором, що впливає на умови праці, є мікроклімат у виробничих приміщеннях. Стайня, це приміщення де можливі коливання температури та підвищена вологість, що залежать від пори року, стану вентиляції та щільності утримання тварин. В відкритих тренувальних зонах, зрозуміло працівники піддаються впливу метеорологічних (погодних) умов, впливають - вітер, опади, підвищена температура повітря. Вони впливає на комфортність та безпеку праці [1, с. 427].

У приміщеннях присутні фізичні фактори. Відзначаємо: рівень освітлення, який у деяких випадках може бути недостатнім чи нерівномірним, особливо у закритих приміщеннях; шум, що виникає під час руху тварин або виконання господарських робіт; стан покриття тренувальних майданчиків і проходів, оскільки слизькі чи нерівні поверхні можуть спричинити травмування як людей, так і тварин.

Робота працівників основана на контакті із біологічними факторами, такими як мікроорганізми, пилки органічного походження та продукти життєдіяльності тварин, що може негативно впливати на стан здоров'я. Крім того, при проведенні санітарної обробки використовуються дезінфекційні засоби, що створюють додаткове хімічне навантаження [2, с. 13].

Умови праці у філії «Південний племконецентр» мають комплексний вплив різноманітних факторів. Це зумовлює необхідність системного підходу до організації охорони праці, спрямованого на створення безпечного виробничого середовища та мінімізацію негативного впливу виробничих факторів на працівників.

Специфіка тренінгу молодняку коней у філії «Південний племконецентр» визначається особливостями фізіологічного розвитку тварин, їх поведінковими характеристиками та необхідністю поступового формування робочих якостей. На відміну від роботи зі дорослими кіньми, тренінг молодняку вимагає більш обережного, поетапного підходу, спрямованого на адаптацію тварин до умов утримання, взаємодії з людиною та виконання фізичних навантажень. Важливою складовою є формування довіри між твариною та працівником, що значною мірою впливає на ефективність тренувального процесу та рівень безпеки.

Процес тренінгу передбачає поступове привчання молодняку до різних видів впливу, включаючи використання спорядження, виконання команд та перебування у тренувальному

середовищі. Увага приділяється психологічному стану коней, оскільки у молодого віку вони більш чутливі до стресових факторів і можуть виявляти непередбачувану поведінку. Це створює додаткові ризики для персоналу [3, с. 332], що вимагає від працівників високого рівня професійної підготовки, уважності та здатності швидко реагувати на зміну ситуації.

Фізичне навантаження під час тренінгу повинно відповідати віковим та фізіологічним можливостям тварин. Надмірні чи неправильно організовані навантаження можуть призвести не лише до погіршення стану здоров'я коней, а й до підвищення їх агресивності чи нервозності, що ускладнює роботу персоналу. Тому тренувальний процес організовується з урахуванням поступового збільшення інтенсивності вправ та обов'язкового контролю за станом тварин.

Особливістю тренінгу є використання спеціалізованих майданчиків та споруд, таких як манежі та відкриті плаці, де важливу роль відіграє стан покриття, рівень освітлення та загальна організація простору. Наявність безпечних умов для руху тварин сприяє зниженню ризику травм як для коней, так і для працівників. Водночас необхідно враховувати вплив зовнішніх факторів, зокрема погодних умов, які можуть змінювати поведінку тварин та ускладнювати процес тренування. Зрозуміло, ефективність тренувального процесу безпосередньо залежить від дотримання методик роботи з тваринами та належної підготовки персоналу, що дозволяє мінімізувати ризики та створити безпечні умови праці.

Характер та умови виконання робіт персоналом мають переважно практичний характер, що включає широкий спектр операцій, пов'язаних із забезпеченням життєдіяльності тварин [4, с. 4], підтриманням належного санітарного стану приміщень та організацією тренувального процесу.

Виконання робіт відбувається, як у закритих приміщеннях, зокрема в конюшнях, так і на відкритих майданчиках, що зумовлює вплив змінних кліматичних факторів. Працівники часто працюють у середовищі з підвищеною вологістю, наявністю пилу органічного походження та продуктів життєдіяльності тварин. Це створює додаткове навантаження на організм і потребує дотримання санітарно-гігієнічних вимог.

Особливістю виконання робіт є постійний контакт із кінями, що потребує не лише фізичної сили, а й умінь правильно поводитися з тваринами. Молодняк відзначається підвищеною рухливістю та інколи непередбачуваною поведінкою. Це створює ризик травмування. В таких умовах працівники повинні діяти обережно, дотримуватися встановлених правил [5, с. 255] та враховувати індивідуальні особливості кожної тварини.

Галузеві норми конярства та внутрішні інструкції й положення підприємства відіграють визначальну роль у формуванні безпечних умов праці у філії «Південний племконецентр». Вони встановлюють єдині вимоги до організації виробничих процесів, утримання тварин і поведінки персоналу. Галузеві нормативи базуються на загальнодержавному законодавстві з охорони праці, водночас враховують специфіку роботи з кінями, включаючи особливості їх утримання, догляду та тренінгу. Регламентація допустимих умов праці, вимог до виробничих приміщень, рівня фізичного навантаження обумовлює порядок використання обладнання та інвентарю.

Особливістю галузевих норм у конярстві є їх спрямованість на врахування біологічних та поведінкових особливостей тварин, що безпосередньо впливають на безпеку працівників. Вони визначають правила поводження з кінями, вимоги до організації тренувального процесу, а також заходи щодо запобігання травматизму під час контакту з тваринами. Значна увага приділяється санітарно-гігієнічним умовам утримання, контролю мікроклімату та профілактиці захворювань, що мають значення як для тварин, так і для людей.

Внутрішні інструкції та положення підприємства розробляються на основі галузевих норм та адаптуються до конкретних умов діяльності філії. Вони деталізують вимоги безпеки для окремих видів робіт, визначають порядок виконання виробничих операцій та встановлюють обов'язки працівників та керівників підрозділів. Такі документи охоплюють питання безпечної експлуатації обладнання, організації робочих місць [6, с. 173], використання засобів індивідуальної захисту та дотримання правил пожежної та електробезпеки.

Важливим у внутрішніх нормативних документів є регламентація навчання та інструктажу персоналу. Це забезпечує належний рівень підготовки працівників до виконання своїх обов'язків.

Вони також визначають порядок контролю за дотриманням вимог охорони праці, відповідальність посадових осіб та заходи реагування у разі виникнення аварійних чи небезпечних ситуацій. Умови навчально-виробничого середовища передбачають включення до цих процесів тих хто навчається, що додатково підвищує вимоги до чіткості та доступності інструкцій.

Галузеві норми в конярстві разом із внутрішніми інструкціями та положеннями підприємства створюють цілісну систему регулювання безпеки праці. Їх дотримання забезпечує впорядкованість виробничих процесів [7, с. 28], знижує рівень ризиків та сприяє створенню безпечного та ефективного виробничого середовища у філії «Південний племконецентр».

Біологічні та поведінкові ризики, пов'язані з кінями в процесі тренінгу молодняка, є одними з найбільш значущих факторів, що впливають на безпеку праці персоналу. Їх специфіка обумовлена як фізіологічними особливостями тварин, так і їх індивідуальною поведінкою, яка особливо нестабільна у молодому віку. Молодняк коней відзначається підвищеною чутливістю до зовнішніх подразників, недостатньо сформованими навичками взаємодії з людиною та схильністю до різких реакцій у незнайомих чи стресових ситуаціях.

Біологічні ризики пов'язані насамперед із можливістю передачі зоонозних захворювань, контактом із мікроорганізмами, що містяться в біологічних виділеннях тварин, а також впливом органічної пилки, яка утворюється в конюшнях. Тривалий контакт із такими факторами може негативно впливати на стан здоров'я працівників [8, с. 99], викликаючи алергічні реакції або захворювання дихальної системи. Додатковим джерелом небезпеки є можливі травми кожних покривів, через які підвищується ризик інфікування.

Поведінкові ризики мають особливе значення, оскільки коні є великими та фізично сильними тваринами, здатними до швидких та непередбачуваних рухів. Молоді коні часто реагують на різкі звуки, незнайомі предмети чи дії людини виявами страху, що може супроводжуватися ударами копитами, різкими ривками чи спробами втечі. Такі ситуації створюють підвищену небезпеку травмування для працівників, особливо в процесі тренінгу, коли контакт із твариною є безпосереднім і тривалим.

Важливий індивідуальний характер кожної тварини, який визначає її реакції на навантаження та взаємодію з людиною. Неправильний підхід до тренінгу, надмірне тиск або порушення послідовності навчання можуть призводити до підвищення агресивності або стресу у коней, що ускладнює роботу персоналу та збільшує ризик нещасних випадків. Тому ефективність та безпека роботи значною мірою залежать від досвіду працівників [9, с. 597], їх здатності розпізнавати поведінкові сигнали тварин та своєчасно реагувати на зміну їх стану.

Формування вимог безпеки до процесів тренінгу молодняка коней відбувається з урахуванням особливостей поведінки тварин, умов їх утримання та специфіки виконання тренувальних робіт. Організація тренінгу забезпечує не лише ефективне формування робочих якостей коней, а й створює безпечне середовище для персоналу. Досягається це шляхом дотримання встановлених технологічних регламентів, правильного планування навантажень та врахування індивідуальних особливостей кожної тварини.

Процес тренінгу має здійснюватися поступово, з поетапним ускладненням вправ та адаптацією молодняка до нових умов. Різне підвищення фізичного чи психологічного навантаження може викликати стреси у коней, що супроводжується непередбачуваною поведінкою та підвищує ризик травмування працівників. Важливим є контроль за станом тварин під час тренування, своєчасне виявлення ознак перевтоми або збудження та коригування тренувального процесу.

Працівники дотримуються спокійної та впевненої манери роботи, уникають різких рухів та дій [10, с. 345], які можуть налякати тварину. Важливим є правильне використання спорядження, яке має бути справним та відповідати фізичним параметрам коня. Несправне або неправильно підібране спорядження може спричинити як травмування тварини, так і створити небезпечну ситуацію для людини.

Безпечність тренувального процесу залежить від стану тренувальних майданчиків. Важливі фактори безпеки - покриття манежів і плаців повинно бути рівним, неслизьким і придатним для руху коней; освітлення має бути належним; відсутність сторонніх предметів у робочій зоні. Важливим

аспектом є забезпечення належного рівня підготовки персоналу. Допуск до роботи з молодняком коней повинен надаватися лише працівникам, які мають відповідний досвід та навички.

Важливе значення для забезпечення належного рівня охорони праці під час тренінгу молодняку коней мають безпечні методи обслуговування та використання інвентарю [11, с. 70]. Інвентар, що застосовується у конярстві, включає різноманітні елементи спорядження, засоби догляду за тваринами та допоміжні пристрої, які безпосередньо впливають на безпеку працівників. Його правильне використання та своєчасне обслуговування є необхідною умовою запобігання травматизму та підтримання ефективності виробничого процесу.

Перед початком роботи інвентар підлягає докладному огляду з метою виявлення можливих пошкоджень або знесення. Особливу увагу приділяють елементам, що безпосередньо контактують із твариною, оскільки їх несправність може спричинити небезпечну поведінку коня. Важливо дотримуватися установлених правил користування інвентарем, уникати перевантаження або використання не за призначенням, що може призвести до його передчасного виходу з ладу.

Обслуговування інвентарю здійснюється регулярно і включає очищення, перевірку функціонального стану та ремонт або заміну окремих елементів. Забруднений чи пошкоджений інвентар не лише знижує ефективність роботи, а й створює додаткові ризики для безпеки. Особливо це стосується спорядження, яке використовується під час тренінгу, адже його несправність може спричинити втрату контролю над твариною.

Правильне поводження з інвентарем передбачає дотримання безпечної дистанції, уникнення різких рухів і дій, які можуть налякати коня. Працівники повинні враховувати особливості поведінки тварин та використовувати інвентар таким чином, щоб не викликати у них стресових реакцій. Це особливо актуально під час тренінгу молодняку, коли тварини ще не повністю адаптовані до взаємодії з людиною.

Важливою складовою системи охорони праці є пожежна безпека, оскільки специфіка конярства пов'язана з наявністю значної кількості горючих матеріалів [12, с. 14], таких як сіно, солома, підстилка та дерев'яні конструкції. Умови утримання коней та організації тренувального процесу створюють підвищений рівень пожежної небезпеки, що потребує чіткого дотримання встановлених вимог та постійного контролю за станом виробничої середовища.

Основними джерелами пожежної небезпеки у виробничому середовищі філії «Південний племконецентр» є порушення правил експлуатації електрообладнання, використання несправних електромереж, короткі замикання, необережне поводження з відкритим вогнем. Значну загрозу становить накопичення легкозаймистих матеріалів у складських приміщеннях. Додатковим фактором ризику є можливе самозаймання сіна при його неправильному зберіганні, а також використання нагрівальних приладів без належного контролю.

Для запобігання пожеж на підприємстві використовуються відповідні засоби пожежогасіння, які забезпечують оперативне реагування у разі виникнення пожежі. До них належать вогнегасники різних типів, пожежні щити з необхідним інвентарем, системи водопостачання та інші технічні засоби. Важливим є їх правильне розміщення, справний стан та доступність для персоналу. Регулярний контроль та своєчасне обслуговування засобів пожежогасіння дозволяють забезпечити їх ефективне використання в разі потреби.

У разі виникнення пожежі дії персоналу повинні бути чіткими, швидкими та погодженими [13, с. 414]. Першочерговим завданням є повідомлення відповідних служб та вживання заходів для локалізації загоряння на початковій стадії. Одночасно організовується евакуація людей і тварин у безпечне місце, що є особливо важливим у конярстві через складність переміщення коней у стресових умовах. Працівники повинні діяти відповідно до встановлених інструкцій, не допускати паніки та забезпечувати збереження життя та здоров'я.

Профілактика виробничого травматизму є важливим напрямом забезпечення безпечних умов праці. Вона базується на системному підході до виявлення, оцінки та усунення потенційних небезпек, що виникають у процесі роботи з молодняком коней. З огляду на специфіку коневодства, де значну роль відіграє людський фактор та поведінка тварин, профілактичні заходи будуть

спрямовані як на підвищення рівня технічної безпеки, так і на формування відповідної культури праці серед персоналу.

Запобігання травматизму відбувається за належної організації виробничих процесів, що передбачає чітке дотримання технологічних регламентів та правил безпечного виконання робіт [14, с. 142]. Раціональне планування робочого часу, чергування навантажень та забезпечення достатнього відпочинку сприяють зниженню втоми працівників, яка часто є однією з причин нещасних випадків. Не менш значущим є створення безпечного виробничого середовища, що включає підтримання належного стану приміщень, тренувальних майданчиків та обладнання.

Профілактика травматизму передбачає постійний контроль за дотриманням вимог охорони праці та аналіз причин нещасних випадків. Виявлення типових помилок і порушень дає змогу розробляти ефективні заходи щодо їх недопущення у майбутньому. Значну роль відіграє формування відповідального ставлення працівників до власної безпеки та безпеки оточуючих. Таким чином, профілактика виробничого травматизму у філії «Південний племконецентр» є комплексним процесом, ефективна його реалізація сприяє зниженню рівня нещасних випадків, підвищенню безпеки праці та створенню сприятливих умов для виконання виробничих завдань.

Список використаних джерел

1. Мельничук Д. В. Ключові елементи ефективного управління виробництвом: методи та підходи. Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-21 жовтня 2025 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 426-428. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22813>.

2. Лазіс М. І. Способи визначення значущості ризику та прийняття рішення про необхідність й черговість заходів. OSHAgrо – 2025 : збірник тез доповідей V міжнар. наук.-практ. конф., 30 вересня 2025 року / МОН України ; Національний університет біоресурсів і природокористування України ; Науково-виробничий журнал «Охорона праці» ; Європейське співтовариство з охорони праці. Київ, 2025. С. 13-15. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23326>.

3. Іваненко В. С. Інструментарій стратегічного управління персоналом у сільському господарстві. Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Одеса, 16 жовтня 2025 р.). Одеса : ОНЕУ, 2025. С 332-334. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22739>.

4. Курепін В. М. Захист працівників від професійних ризиків у процесі їхньої трудової діяльності. OSHAgrо – 2025 : збірник тез доповідей V міжнар. наук.-практ. конф., 30 вересня 2025 року / МОН України ; Національний університет біоресурсів і природокористування України ; Науково-виробничий журнал «Охорона праці» ; Європейське співтовариство з охорони праці. Київ, 2025. С. 3-5. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23317>.

5. Іваненко В. С. HR-навички управління персоналом агропідприємств. Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-21 жовтня 2025 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 253-255. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22807>.

6. Курепін В. М. Відбудова аграрного сектору економіки України на основі сталих бізнес-моделей. Трансформаційні підходи до сталого розвитку: екологічна освіта, наука та природоохоронні практики для відбудови України : збірник тез міжнар. наук.-практ. конф., (м. Житомир, 22-26 вересня 2025 р.). Житомир : Житомирська політехніка, 2025. С. 172-173. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22516>.

7. Іваненко В. С. Макроекономічні аспекти економічної безпеки підприємств аграрного профілю. Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної

конференції (м. Миколаїв; 26–28 листопада 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 27-28. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23929>.

8. Курепін В. М., Зубехіна-Хайят О. В. Механізми антикризового управління як основа адаптації бізнесу до турбулентного середовища. *Modern Economics*. 2025. № 54(2025). С. 95-103. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-13).

9. Іваненко В. С. Шляхи виживання та розвитку українського бізнесу під час воєнного стану. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, ОНЕУ, 10-11 жовтня 2025 р.). Одеса, 2025. С 595-598. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22542>.

10. Курепін В. М., Іваненко В. С., Марченко Д. Д. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 2 Надзвичайні ситуації техногенного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2026. 397 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24226>.

11. Іваненко В.С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці // OSHAgrо – 2023 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 69-71. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15935>.

12. Іваненко В. С. Жінки-підприємниці під час війни: досягнення та виклики // Підприємництво під час війни в Україні: виклики та можливості : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки (м. Івано-Франківськ, 20 листопада 2023 р.). Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2023. С. 12-14. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16141>.

13. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>.

14. Іваненко В. С. Інновації у сфері безпеки: захист різних сфер діяльності місцевих громад. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 141-144. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20102>.

УДК: 331.45:631.53:005.334

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ РИЗИКІВ ПРИ СІВБІ КАБАЧКА КУЩОВОГО В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ
ANALYSIS OF PRODUCTION RISKS WHEN SOWING BUSH ZUCCHINI IN THE CONDITIONS OF THE SOUTHERN STEPPE OF UKRAINE

Євген Синюк, Вячеслав Курепін

*Миколаївський національний аграрний університет,
Миколаїв, Україна*

Характеристика умов праці у фермерському господарстві «Кущі» визначається специфікою сільськогосподарського виробництва та природно-кліматичними особливостями південного степу України. Хазяйство спеціалізується на вирощуванні овочевих культур, зокрема кабачка кущового, що передбачає виконання комплексу польових робіт із застосуванням сільськогосподарської техніки та ручної праці. Виробничий процес організований сезонно, з піковим навантаженням в період посівної